

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ ve AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ*

Fatih ÇINAR**

ÖZET

Bu araştırma, 2000-2001 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanılan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programının yeterlilik kriterlerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada program, amaç, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme boyutlarında tarama modeli kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Isparta merkez ve ilçelerinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan 69 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni oluşturmuştur. Ölçek ile elde edilen veriler analiz edilirken, frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının çağdaş program geliştirme esaslarına göre hazırlanmış olduğu ancak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin programa yönelik genelde olumsuz bir düşünceye sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Değerlendirme, öğretim programı, Din Öğretimi.*

THE TEACHERS' OPINIONS ABOUT THE RELIGIOUS CULTURE AND MORAL KNOWLEDGE CURRICULUM OF PRIMARY SCHOOL

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the efficiency of the Religious and Moral Knowledge curriculum that started to applied to the second level of primary schools in the semester of 2000-2001, using the

---

* Bu araştırma yüksek lisans tezinin bir bölümünden özetlenerek-geliştirilerek makale formatında hazırlanmıştır.

** Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri ABD Doktora Öğrencisi, fatihcinar@windowslive.com.

assessments of teachers. General characteristics, objectives, content, instruction and evaluation aspects of the curriculum, are evaluated by survey method. The universe of this research is composed of Religious and Moral Knowledge teachers who work in the second level of primary schools in Isparta. The sampling is made with 69 Religious Culture And Moral Knowledge teachers who are being selected randomly. After percentage and frequency calculations, results of the teacher assessments are transferred into tables and interpreted. At the end of the research, it is found that the Religious and Moral Knowledge teachers have mostly negative judgments about the curriculum.

Key words: *Religious Culture and Moral Knowledge, curriculum, evaluation, religious education*

1. GİRİŞ

Günümüzde bilim ve teknoloji alanında çok hızlı gelişme ve değişimler olmaktadır. Dolayısıyla olaylar karmaşıklaşmakta ve bilgi birikimi gün geçtikçe artmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, hızlı iletişim, küreselleşme bir taraftan insanlığa ciddi kolaylıklar sağlarken, diğer taraftan da hızlı bir sosyo-kültürel değişime neden olmaktadır. Bu hızlı sosyo-kültürel değişimde zaman zaman sosyal problemlere neden olabilmektedir. "Davranış değiştirme süreci" olarak tanımlanan nitelikli eğitimin, ülkelerin kalkınmışlık düzeylerinin yegane belirleyicisi olduğu genel geçerliliği olan bir realitedir. Eğitimden ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre umulan beklentiler de gün geçtikçe değiştirmektedir.(Arslan, 2000; Erdem, 2001:1; Korkmaz, 2003:1) Bununla birlikte günümüzde genel olarak, eğitimden bilgiyi nakleden değil, ihtiyaç duyduğu bilgiye nerede, nasıl ulaşacağını bilen, bu bilgileri anlamlandıran, yorumlayan, sentezleyen, transfer eden, yeni bilgiler, çözümler, değerler üretebilen, "öğrenmeyi öğrenmiş" nitelikli insanların yetiştirilmesi beklenmektedir.(Ayvaz, 2001:1; Arsal, 1998: 1)

İnsan yetiştirmenin hangi boyutunu ele alırsak alalım gerçekleştirmeye çalıştığımız yetiştirme sürecinin eğitimin, tesadüf ve gelişigüzellikten uzak, sonuçlarının beklendik bir düzeyde olmasını istiyorsak, bu süreci belli bir program (disiplin) doğrultusunda gerçekleştirmemiz gerekmektedir.(Taşdemir, 2003:2)

Bireysel ve toplumsal hayatımızda çok önemli bir yere sahip olan eğitimin başarı ile sonuçlandırılmasının temel şartlarından birisi de yapılacak etkinliklerin bir programa bağlanmasıdır. Zaten eğitim-öğretimde amacın, istendik davranış kazandırmak olması, bu işin programlı yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Fertlerin ve toplumların ideal olarak benimsedikleri eğitim

hedeflerine ulaşabilmeleri, eğitim etkinliklerini rastlantı ve gelişigüzelikten uzak, belli bir programa bağlı olarak yürütmelerine bağlıdır. (Tavukçuoğlu, 1998:158)

Eğitimin ana hedeflerinden biri, milletin bütün fertlerini mensubu bulunduğu toplumun milli, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren yurttaşlar olarak yetiştirmektedir. İnsanın maddi ve manevi yönden yetiştirilmesi ve geliştirilmesi görevinin eğitim sisteminin görevi olduğu söylenmektedir.

Din ve Ahlâk, toplum düzenini kuran ve koruyan en önemli unsurların başında gelmektedir. Dolayısıyla din eğitimine eğitim sisteminin içerisinde özel bir yer ayırmak ve sistem içerisindeki yerini iyi tespit etmek gerekmektedir. Dolayısıyla eğitim sistemi içerisine oturtulan din eğitimi ve öğretiminin (örgün eğitim kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi¹ dersi öğretiminin) tesadüflerden uzak belli bir plan, program dahilinde yapılması gerekmektedir.

Latince bir terim olan program genel olarak yapılması gereken bir işin bölümlerini, her bölümün yapılış sırasını, zamanını, nasıl ve nerede yapılacağını, kimlerin görev alacağını gösteren bir tasarı olarak tanımlanmaktadır.(Karakaya, 2004:6; Tan, ve Erdoğan, 2004:11; Hızal, 1982:3)

Program, eğitim-öğretimin her kademesi ve sahasında önemli ve sık kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sistem içerisinde gerçekleştirilebilecek olan örgün ve yaygın eğitim etkinliklerinin hedeflenen nitelik ve yeterlilikte oluşturulmasında program unsuru önemli rol oynamaktadır.(Taşdemir, 2003:2)

Öğretim programının hazırlanmasında ve geliştirilmesinde bilimsel ve pedagojik ilkelere uygunluk esastır. Eğitim sistemimizde program hazırlama ve geliştirmede bu ilkelere ne kadar dikkat edildiği veya hazırlanan programların uygulanmasının ne kadar mümkün olduğu ve ne ölçüde değerlendirildiği, eğitim sistemimizin ciddi problem alanlarından. Söz konusu DKAB Öğretim Programı olunca konunun problem oluşu daha fazlaşmakta ve şiddetlenmektedir. Din eğitim ve öğretimi alanında yapılan araştırmaların ülkemizde giderek arttığı görülmektedir. Ancak yapılan araştırmaların sınırları, amaçları ve metotları farklıdır.

Bu araştırmanın amacı, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim program uygulamaları hakkında öğretmenlerin görüşlerini alarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programının amaç, konu, eğitim-öğretim süreçleri ve değerlendirme öğelerinde görülen yetersizlikleri ve

---

* Çalışmanın bundan sonraki kısımlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi DKAB şeklinde kısaltılarak kullanılacaktır.

sorunları ortaya koymak ve buna bağlı olarak da yetersizlik ve problemlerin giderilmesi için öneriler geliştirilerek program geliştirme çalışmalarına katkıda bulunmaktadır. Araştırmanın temel amacı DKAB dersi öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlerin program hakkındaki görüşlerinin ne olduğunu belirlemektir.

Öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapılan çalışmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. İlköğretim okullarında görev yapan DKAB öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim DKAB öğretim programının;

1. Amaçlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. İçeriğine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Öğrenme-Öğretme süreçlerine ilişkin görüşleri nelerdir
4. Ölçme-Değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulguların; başta DKAB öğretim programının geliştirilmesine katkıda bulunacağı, DKAB dersi ile ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutacağı, ilgili kurumlara bir bakış açısı sağlayacağı, DKAB öğretmenlerine yönelik hizmetleri ve eğitim-öğretim etkinliklerini planlayan kişi ve kurumların çalışmalarını düzenlemelerine katkı sağlayacağı ve ilköğretim kurumlarında DKAB ders programına yönelik daha sonra yapılacak olan çalışmalara örnek oluşturacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Veri toplama tekniği açısından "Anket süreç (tarama)" tipi bir çalışmadır. Eğitim-öğretim sürecini oluşturan öğeleri içeren, betimsel niteliği olan ve belli bir zaman kesiti içerisinde yapılan araştırmalar, okul araştırması olarak adlandırılmaktadır. (Kaptan, 1973:63; Arseven, 2001:25)Yürütüldüğü ortam açısından ele aldığımızda bu araştırma "Okul süreç (tarama)" niteliğini taşımaktadır.

Araştırmanın örneklemini 2004-2005 Eğitim-öğretim yılında Isparta merkez ve ilçelerinde resmi ve özel ilköğretim okullarında görev yapan 69 DKAB dersi öğretmeni oluşturmaktadır. Örnekleme alınan okulların sosyal-kültürel ve ekonomik düzey açısından ana kütleyi yansıtmasına özen gösterilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma probleminin çözülebilmesi için ihtiyaç duyulan verilerin toplanmasında, araştırmacı tarafından hazırlanan anket tekniği ve tarama

yöntemi kullanılmıştır. Hazırlanan veri toplama aracı deneklere uygulanmadan önce soruların anlaşılabilirliği düzeyini tespit etmek ve hazırlanan ankete son şeklini vermek için, çeşitli sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkları bulunan okullarda ön denemesi konu ile ilgili uzmanların görüşleri alınarak yapılmıştır. Ön deneme sonucunda elde edilen bilgiler, yapılan değerlendirme ve düzeltmelerle uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Ölçekte ilköğretim DKAB dersine giren branş öğretmenlerinin DKAB programının boyutlarına yönelik görüşlerini tespit etmeye yönelik 46 soru bulunmaktadır. Sorular beşli likert ölçeğinde düzenlenmiştir.

Ölçek 2004/2005 Eğitim öğretim yılı birinci kanaat dönemi son iki haftasında uygulanmıştır. Anket, bizzat öğretmenlere araştırmacı tarafından dağıtıldıktan iki hafta sonra toplanmıştır. Böyle bir uygulama, anketin geçerliliğini ve güvenilirliğini arttıracığı kanaatinden kaynaklanmaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. DKAB öğretmenlerinin programın boyutlarına yönelik görüşlerinin analizinde yüzde ve frekans dağılımları alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu kısımda öğretmenlerin DKAB Öğretim programına (kazanım, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğelerini) yönelik görüşleri sırasıyla yüzde (%) olarak analiz edilmiş ve analiz sonuçları sunulmuştur.

Eğitim-öğretim programlarının hazırlanması ve geliştirilmesinde;

-Yetiştirilecek kişilerde bulunması istenilen özellikler yani hedefler;

-Hedeflere uygun düşecek konular bütünü, yani içerik,

-Hedeflere ulaştıracak içeriğin etkili bir şekilde kazandırılacağı öğretim- öğrenme süreci, yani eğitim ortamları,

-Hedeflere ulaşma düzeyini anlama imkanı verecek olan değerlendirme.(Doğan, ve Tosun, 2003:31; Taşdemir, 2003:5; Özyürek, 2004:11; Erden, 1998:8; Küçükahmet, 2000:9; Gözütok, 2003:44; Küçükahmet, 1997:6; Hesapçıoğlu, 1998:78; Demirel, 2004:42; Alakan, ve Kurt, 1998:17)

Eğitim programını oluşturan temel öğeler arasında sıkı bir ilişki vardır. Herhangi birinde eksiklik veya yetersizlik olduğunda diğeri de bundan olumsuz etkilenir. Eğitim programının başarıya ulaşılabilmesi, tüm etkinliklerinin bir plan çerçevesinde yürütülmesine bağlıdır.

3.1. Programın Amaçlarının Boyutlarına Yönelik Öğretmenlerin Görüşleri

Genel Amaçların Daha Ayrıntılı Belirtilmesi

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %66,6'sı yeni programda amaçların ayrıntılı bir şekilde verilmesinin dersin amaçlarına ulaşılmasında etkili rol oynadığını düşünmektedir. %4,3'ü ise bu konuda kararsız kaldıklarını, %28,9'u amaçların ayrıntılı bir şekilde belirtilmesinin dersin hedeflenen amaçlarına ulaşmada etkili olmadığını düşünmektedir.

Amaçların Anlaşılabilirlik Düzeyi

DKAB öğretmenlerinin %60,1'i gibi büyük bir çoğunluğu dersin amaçlarının programda açık ve anlaşılır bir dille ifade edildiği hususunda birleşmektedir. DKAB öğretmenlerinin % 8,7'si bu konuda kararsız kalırken, %26,1'i ise programda dersin amaçlarının tam olarak anlaşılmadığı, dilinin anlaşılır olmadığını belirtmişlerdir.

Mevcut Programın Amaçları Gerçekleştirme Düzeyi

DKAB öğretmenlerinin %66,6'sı DKAB dersinin mevcut programının dersin amaçlarını gerçekleştirebilecek seviyede olmadığını belirtmişlerdir. Mevcut programın hedeflenen amaçları gerçekleştirebilecek düzeyde olduğunu düşünenlerin oranı ise %21,7'dir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da %10,1'dir.

Muhtevanın Amaçlarla Tutarlılık Düzeyi

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %17,3'ü programda içeriğin hedeflerle tutarlı olduğunu, %30,4'ü ise bu konuda kararsız olduklarını ortaya koymuşlardır. Öğretmenlerin %39,1'i ise içeriğin hedeflerle tutarlı olmadığını düşüncesindedir.

Amaçların Öğrenci Davranışı Kazandırma ve Geliştirme Düzeyi

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %55,1'i dersin amaçlarının öğrenci davranışı kazandırma ve geliştirme yönünden yeterli olmadığını, %15,9'u da bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir. Dersin amaçlarının öğrenci davranışı kazandırma ve geliştirme yönünden yeterli olduğunu düşünenlerin oranı ise %27,5'dir. Bir kişi %1,4'lük oranla soruyu cevapsız bırakmıştır.

Amaçların Gerçekleşmemesinin Nedenleri

a) Amaçların iyi belirlenmemiş olması

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %65,2'si programın amaçlarının iyi belirlenmemiş olmasını, hedeflenen amaçlara tam olarak

ulaşılmasının en önemli nedeni olarak gördüklerini, % 17,4'ü bu konuda kararsız olduklarını ve %17,3'ü buna katılmadıklarını belirtmişlerdir.

b) Muhtevanın amaçlara ulaşmaya yeterince dönük olmaması

Örneklem grubunun %82,6'sı programın amaçlarının tam olarak gerçekleşmemesinin en önemli sebebi olarak, muhtevanın amaçlara ulaşmaya yeterince dönük olmamasını belirtmiştir. DKAB öğretmenlerinin % 10,1'i ise bu görüşe katılmazken, % 5,8'i bu konuda kararsız görüş bildirmişlerdir.

c) Amaçların davranışa dönük olmaması

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %81,1'i gibi büyük bir çoğunluğu, amaçların davranış kazandırma ve geliştirmeye dönük olmamasını, programda hedeflenen amaçlara tam olarak ulaşılmasının en önemli sebebi olarak görmektedir. Örneklem grubunun %10,1'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtirken, %8,6'sı da kararsız veya cevapsız şekilde konuyla ilgili görüş bildirmişlerdir.

d) Okul, aile ve çevrenin tutumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %79,7'si programın amaçlarının tam olarak gerçekleşmemesinin en önemli nedeni olarak okul, aile ve çevrenin derse karşı tutumunu görmektedir. Örneklem grubunun %13,0'ı amaçların tam olarak gerçekleşmemesinde okul, aile ve çevrenin derse karşı tutumunun en önemli sebep olmadığını düşünürken, %5,8'i kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir. %1,4 yani bir kişi soruyu cevapsız bırakmıştır.

e) Özel öğretim yöntemlerinin uygulanmaması

Örneklem grubunun %73,9'u özel öğretim yöntemlerinin uygulanmamasını, amaçlara tam olarak ulaşılmasının en önemli nedeni olarak gördüklerini belirtirken %11,6'sı bu görüşe katılmadıklarını ve %11,6'sı da bu konuda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. İki kişi %2,9'u da bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

f) Eğitim araç gereç eksikliği

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %75,4'ü eğitim araç gereç eksikliğinin, programın amaçlarına tam olarak ulaşılmasında en önemli neden olduğunu belirtirken, %21,7'si ise araç-gereç eksikliğinin amaçlara ulaşılmasında önemli neden olamayacağı görüşündedir. % 1,4'ü kararsız kalırken, %1,4'ü de soruyu cevapsız bırakmıştır.

g)Ders saatinin yetersizliği

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %75,4'ü ders saatinin yetersiz olduğunu ve amaçlara tam olarak ulaşılamamasında en önemli sebep olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %17,4'ü de bu görüşe katılmadıklarını, %7,2'si de kararsız olduklarını ifade etmişleridir.

h)Diğer derslerle ve çevreyle dersin bütünleşmemesi

Örneklem grubun %65,2'si diğer derslerle ve çevreyle dersin bütünleşmemesini amaçlara tam olarak ulaşılamamasında en önemli neden olduğunu düşünürken, %27,5'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. %5,8'i bu konuda kararsız olduklarını ifade ederken, bir kişi (yani %1,4'ü) soruyu cevapsız bırakmıştır.

Öğretim programının amaçların gerçekleşmemesinin nedenleri ile ilgili sonuçların oluşmasında, öğretmenlerin "program hazırlama ve geliştirme" ilkelerine yönelik bilgi eksikliğinin olmasının yanında, konuyla ilgili bilgi becerilerinin farklılığın da etkisi olduğu düşünülebilir.

3.2. Öğretmenlerin Programın İçeriğinin Boyutlarına Yönelik Görüşleri

İçeriğin Öğrencilerin Yaş Seviyesine Uygunluğu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %45,0'ı dördüncü sınıfta okutulan müfredat programının öğrencilerin yaş düzeyine uygun olduğunu düşünürken, %17,4'ü bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. İlköğretimin birinci kademesinde DKAB derslerine genellikle branş öğretmenlerinin girmemesinin de etkisiyle araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %20,3'ü gibi büyük bir çoğunluğu bu soruya cevap vermezken, %7,2'si de bu konuda kararsız olduğunu ifade etmişlerdir.

Beşinci sınıfta okutulan müfredat programının öğrencilerin yaş düzeyine uygunluğu hususunda, araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin 55,0'ı müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygun olduğunu belirtirken, %18,8'i ise müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %18,8'i bu soruya cevap vermez iken, %7,2'si bu konuda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %73,9 gibi büyük bir çoğunluğu altıncı sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olduğunu düşünmektedir. Müfredatın yaş düzeyine uygun olmadığını düşünen öğretmen kitlesi ise, %20,3'tür. Deneklerin %4,3'ü ise bu konuda kararsız kaldıklarını belirtmişlerdir.

Yedinci sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olduğunu düşünenlerin oranı 63,8'dir. Araştırmaya katılan

öğretmenlerin %29,0'ı ise müfredatın yedinci sınıfta öğrenim gören bir öğrencinin yaş seviyesine uygun olmadığını düşünmektedir. Deneklerin %5,8'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir. Bir kişi de (yani %1,4'ü) soruyu cevapsız bırakmıştır.

Sekizinci sınıfta okutulan müfredat programının öğrencilerin yaş seviyesine uygunluğu hususunda öğretmenlerin %46,3'ü müfredatın uygun olduğunu düşünürken, %43,4 gibi büyük bir çoğunlukta müfredatın sekizinci sınıfta öğrenim gören bir öğrencinin yaş seviyesine uygun olmadığını belirtmiştir. %8,7'si de bu konuda kararsız kalmıştır.

4. ve 5. sınıflar için okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyelerine uygunluğu ile ilgili sonuçların oluşmasında en büyük etken ilköğretimin I. kademesinde genellikle DKAB derslerine branş öğretmenlerinin girmemesidir. Kararsızların ve cevap vermeyenlerin oranının yüksek olması okutulan öğretmenlerin müfredatla ilgili yetersiz ve derinlemesine bilgi sahibi olmadıklarının göstergesidir. İlköğretimin ikinci kademesinde derse girecek olan branş öğretmenin, öğrencinin yeni yaşantılara geçmeden önce ilgili hangi ön koşul davranışları kazandığını, yani ön öğrenmelerinin neler olduğunu bilmesi gerekmektedir. Ancak DKAB öğretmeni ilköğretim birinci kademesinde okutulan müfredat programı hakkında bilgi sahibi değildir.

6. ve 7. Sınıflar ile ilgili bulguları incelediğimizde öğretmenlerin cevaplarının daha belirginleştiğini söyleyebiliriz. Buna göre 6 ve 7. sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygun olduğu söylenebilir.

Bulgular esas alındığında 8. sınıfta okutulan müfredatın öğrencilerin yaş seviyesine uygunluğu hususunda öğretmenlerde genel bir kanaatin oluşmadığı olumlu ve olumsuz görüş bildirenlerin oranlarının hemen hemen birbirine eşit olduğu görülmektedir. Sonuçların oluşmasında, öğrencilerin, bir üst öğrenime geçiş sınavına öncelik vermeleri ve bu sınava yönelmeleri neticesinde derse olan ilgilerinin azalmasının etkili olduğu söylenebilir.

İçeriğin Aşamalılık ve Önkoşul İlkesine Uygunluğu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %41,0'ı programda içerik oluşturulurken konuların sıralanışında "somuttan soyuta" "kolaydan zora" "basitten karmaşığa" "kolaydan zora" gibi öğretim ilkelerine dikkat edildiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin %31,9'u içerik oluşturulurken öğretim ilkelerine yeterince dikkat edilmediğini belirtirken, %23,2'si de bu konuda kararsız kalmışlardır.

Programda Ünite ve İçeriklerinin Aşamalı ve Birbirinin Önkoşulu Olacak Şekilde Sıralanması

Programda ünite ve içeriklerinin aşamalı ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde sıralandığını düşünen öğretmenlerin oranı %37,6'dır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %34,7'si ünite ve içeriklerin aşamalı ve birbirinin önkoşulu olacak şekilde sıralanmadığını belirtirken, %23,2'si de bu konuda kararsız kalmışlardır.

İçeriğin Öğrencilerin İlgisini Çekme Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %30,4'ü DKAB öğretim programının öğrencilerin derse ilgilerini sağladığını düşünürken, %34,8'i programın öğrencilerin derse ilgilerini sağlamadığı görüşündedir. Bu konuda kararsız olduğunu belirtenlerin oranı ise %29,0'dır.

İçeriğin Öğrencilerde Düşünme Yeteneğini Geliştirme Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %44,9'u programın, öğrencilerin akılcı ve eleştirel bir yaklaşım geliştirmelerine fırsat tanıdığını düşünmektedir. Öğretmenlerin %36,2'sine göre ise program, öğrencilerin böyle bir yaklaşım geliştirmelerine fırsat tanımadığı kanaatindedir. Deneklerin %17,4'ü bu konuda kararsız kalmışlardır.

İçeriğin Öğrencilerin Dini Konulardaki Tüm İhtiyaçlarına Karşılık Verme Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %73,9'u DKAB programının içerik itibari ile öğrencilerin dini tüm ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazırlanmadığını düşünmektedir. Programın öğrencilerin tüm ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hazırlandığını düşünenlerin oranı sadece %15,9'dur. Bu konuda kararsız kalanların oranı ise %10,1'dir.

İçeriğin Güncel ve Yaşanan Hayata Uygun Olma Düzeyi

Örneklem grubun %49,2'si DKAB programının güncel ve yaşanan hayata uygun bir şekilde hazırlandığını belirtmektedir. Araştırmaya katılan deneklerin %36,2'si ise bu görüşe katılmadıklarını, mevcut programın güncel hayatla tam olarak ilişkilendirilmediğini düşünmektedir. Öğretmenlerin %13,0'ünün ise bu konuda kararsız oldukları görülmektedir.

Yeni Programda Eski Programdan Farklı Olarak Yer Alan Güncel Dini Konuların İlköğretim Programında Yer Alması Durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %69,5'i güncel dini konuların programda yer almasının uygun olduğunu düşünürken, %26,0'ı bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise %4,3'tür.

Programda Yer Alan Güncel Dini Konuların Öğretiminde Karşılaşılan Problemler

Araştırmaya katılan DKAB Öğretmenlerine programda yer alan "Cinler, Ruh Çağırma, Falcılık, Sihir ve Büyü, Şeytan ve Satanizm, Reenkarnasyon ve Ruh Göçü, Noel ve Yılbaşı, Mezhepler, Tarikatlar ve Cemaatler" gibi soyut konuların öğretiminde çeşitli sorunlarla karşılaşılıp karşılaşmadıklarını tespit edebilmek için bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda; DKAB öğretmenlerinden %60,9 gibi büyük bir çoğunluk güncel dini-sosyal konuların öğretiminde çeşitli sorunlarla karşılaşmalarını belirtmişlerdir. Herhangi bir problemle karşılaşmadığını belirtenlerin oranı % 33,3 iken kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise %5,8'dir.

İçerikte Tekrar Edilen Ünite ve Konular

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %52,2'si programda gereğinden fazla tekrar eden konu olmadığı görüşündedir. Gereğinden fazla tekrar eden konu olduğunu düşünenlerin oranı 34,7; bu konuda kararsız kalmayı tercih edenlerin oranı ise %11,6'dır.

Tavukçuoğlu tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre, öğretmenlerin %15,39'u programda gereğinden fazla tekrar eden konu olduğunu düşünürken, %76,92'side programda gereğinden fazla tekrar eden konu olmadığını ifade etmişlerdir. (Tavukçuoğlu, 1998:96)

İçeriğe Eklenmesi Gereken Ünite ve Konular

DKAB öğretmenlerinden %69,5'i DKAB programına eklenmesi gereken ünite veya konular olduğu görüşündedir. Öğretmenlerin %10,1'i bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. % 18,8'i bu konuda kararsız olduklarını ifade etmektedirler.

Öğretmenler, açık uçlu soruya verdikleri cevaplarda; programa daha çok inanç ve ibadetle ilgili konuların eklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Programa eklenmesi gereken ünite ve konuların olması ile ilgili bulgular Taştekin ve Kurak tarafından yapılan araştırma bulgularıyla da benzerlik göstermektedir. (Taştekin, 1994:285-286; Kurak, 1987:34)

Programdan Çıkarılması Gereken Ünite ve Konular

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %50,7'sine göre programdan çıkarılması gereken ünite ve konular bulunmaktadır. Öğretmenlerin %27,5'si bu görüşe katılmadıklarını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise %18,8'dir. %2,9 (2 kişi) soruyu cevapsız bırakmışlardır.

Açık uçlu soruya verilen cevaplar sonucunda öğretmenlerin programdan çıkarılmasını istedikleri konular şunlardır:

VI. Sınıf : Dostluk ve Kardeşlik ünitesi, Vatanımızı ve Milletimizi Seviyoruz

VIII. Sınıf : Melekler ve Diğer Görünmeyen Varlıklar (Sihir Büyü, Satanizm, Cinler), Ailemiz, Dinleri Tanıyalım,

VIII. Sınıf, Kültürümüz ve Din, Din, Akıl ve Bilim, Kaza, Kader İnancı (daraltılmalı), Dindeki Anlayış Farklılıkları, Dinlerin ve İslâmın Evrensel Öğütleri

İçeriğin Ahlaki Davranış Kazandırma Düzeyi

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %47,8'i yeni program, eski programa göre ahlaki davranışlar kazandırmada daha etkili olduğunu belirtirken, %24,6'sı aksi yönde görüş bildirmektedir. Bu konuda kararsız kalmayı tercih edenlerin oranı ise % 11,6'dır. %2,9'u da bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

Aydın tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin çoğunluğu (%67,1) programdaki ahlâkî konuların öğretiminde kendilerini yeterli gördüklerini ifade etmişlerdir. (Aydın, 2000:5)

Kaya tarafından yapılan araştırmanın bulgularına göre; öğretmenlerin %42,10'u programın ahlaki davranış ve tutum geliştirmede etkili olduğunu belirtirken, %52,63'de kısmen etkili olduğunu, %5,27'si ise programın ahlaki davranış ve tutum geliştirmede etkili olmadığını ifade etmiştir.

İçeriğin Vatandaşlık Şuuru Kazandırmaya Yönelik Hazırlanmış Olma Düzeyi

Örneklem grubunun %62,3'ü DKAB öğretim programının dini ve ahlaki bir davranış kazandırmaktan ziyade, vatandaşlık şuuru kazandırmaya yönelik hazırlandığını düşünürken, %24,6'sı bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı %11,6'dır.

İçeriğin Öğrencilerin Dinin Ana Kaynaklarını Tanımalarına Fırsat Sağlaması

DKAB öğretmenlerinin % 52,2'sine göre program, öğrencilerin dinin ana kaynaklarını tanımlarına fırsat sağlamamaktadır. Öğretmenlerin %33,3'ü ise programın öğrencilerin dinin ana kaynaklarını tanımalarına fırsat tanıdığını düşünmektedir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da %13,0'dır.

İçeriğin öğrencilerin Kur'anın Türkçe Meali İle Temasını Sağlama Durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %46,3'ü programın öğrencilerin Kur'an'ın Türkçe meali ile temaslarını sağladığını düşünürken, %40,5'i ise bu görüşe katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da % 13,0'dır.

Tavukçuoğlu tarafından yapılan araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin %69,23'ü programın öğrencilerin Kur'anın Türkçe Meali temaslarını sağlaması sağladığını belirtirken, %30,77'side bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir.(Tavukçuoğlu, 1998:114)

Verileri birlikte değerlendirdiğimizde; programın öğrencilerin dinin ana kaynaklarını tanımaları ve Kur'an'ın Türkçe meali ile temaslarını sağladığı hususunda genel ve belirgin bir kanaatin oluştuğunu söylemek mümkün değildir. Sonuçların oluşmasında kararsız kalanların oranının yüksek olmasının etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte programın daha çok vatandaşlık şuuru kazandırdığını düşünen öğretmenin, konuyu ayetle pekiştirme ihtiyacı hissetmemesi de sonuçların oluşmasında etkili olmaktadır, denilebilir. Nitekim öğretmenler her ortam ve her fırsatta programın vatandaşlık şuuru kazandırma amacıyla hazırlandığı düşüncelerini vurgulamışlardır.

İçeriğin Hoşgörülü Davranma Alışkanlığı Kazandırma Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %63,8'i öğrencilerin DKAB derslerinde hoşgörülü davranma alışkanlığını kazandıklarını düşünmektedir. Öğretmenlerin %15,9'u bu görüşe katılmamaktadır. Öğretmenlerin %18,8'i ise bu konuda kararsız olduklarını belirtmiştir.

3.3. Öğretmenlerin Programın Eğitim Öğretim Sürecinin Boyutlarına Yönelik Görüşleri

3.3.1. Kullanılan Öğretim Yöntemleri ve Etkililiği

a) Programın görsel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun hazırlanmış olması durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %36,2'si programın görsel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun bir şekilde hazırlandığını düşünürken, %42,0'ı aksi yönde bir düşünceye sahiptir. Öğretmenlerin % 18,8'i ise bu konuda kararsız kalmışlardır.

b) Programın sözel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun hazırlanmış olması durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %75,4'ü DKAB öğretim programının sözel yöntemlerin etkili kullanılmasına yönelik hazırlandığını

düşünmektedir. Program, sözel yöntemlerin etkili kullanılmasına uygun hazırlanmamıştır şeklinde düşünenlerin oranı %15,9' dur. Bu konuda kararsız kalan öğretmenlerin oranı ise% 5,8'dir. %2,9'uda bu soruyu cevapsız bırakmıştır.

3.3.2. Programın Uygulanabilirliği

a) Programın zamanla sınırlı olması

Örneklem grubunun %55,0'ı DKAB öğretim programının belirlenen zaman süresi içinde tamamlanabildiğini ifade ederken, %40,5'i bu süre içerisinde programın tamamlanmasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Kararsız kalanların oranı ise %1,4'tür. %2,9'uda soruyu cevapsız bırakmıştır.

b) Programın uygulaması için DKAB dersinin haftalık ders saatinin yeterlilik durumu

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %31,9'u DKAB dersinin haftalık ders saatinin programın uygulanması için yeterli olduğunu düşünmektedir. Öğretmenlerin %60,9 gibi büyük bir çoğunluğu ise bu görüşe katılmamakta ve DKAB dersi için DKAB haftalık ders saatinin yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Bu konuda kararsız kalanların oranı da %5,8'dir.

Programın uygulaması için DKAB dersinin haftalık ders saati yeterliliği ile ilgili bulgular Diptaş ve Tavukçuoğlu tarafından yapılan araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. (Diptaş, 1998:145; Tavukçuoğlu, 1998:119)

3.3.3. Eğitim-Öğretim Süreçlerinde Eğitim Araç-Gereçlerin Bulunabilirlik Düzeyi

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %27,5'i DKAB dersi için uygun ve kullanılabilir öğretim araç-gereç bulunabildiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin %65,2'si ise konu ve ünitelerin öğretimi ile ilgili yeterli araç-gereç bulunamadığını düşünmektedir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı de %7,2'dir.

Eğitim öğretim süreçlerinde eğitim araç gereçlerin bulunabilirlik düzeyi ile ilgili bulgular Özdemir tarafından yapılan araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. (Özdemir, 1998:173)

3.3.4. Öğretmenlerin Eğitim Araç-Gereçleri Kullanabilme Becerileri

Örneklem grubunun %59,4'ü DKAB öğretmenlerinin çeşitli nedenlerle mevcut ders araç-gereçleri etkili bir şekilde kullanamadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin mevcut araç gereçleri etkili bir şekilde

kullandığını düşünenlerin oranı ise %26,0'dır. Deneklerin %14,5'i bu konuda kararsızdırlar.

Konu ile ilgili yapılan diğer araştırmaların bulgularına göre, DKAB öğretmenleri dersin öğretiminde araç-gereç kullanmanın bir gereklilik olduğuna inanmakta, fakat dersin öğretiminde araç-gereçleri etkili bir şekilde kullanmamakta veya kullanamamaktadırlar. (Tavukçuoğlu, 1998:111; Özdemir, 1998:175; Diptaş, 1998:138)

3.3.5. Öğretmen İçin Hazırlanan Yazılı Yardımcı Kaynaklar

a) Örnek işlenişler

Örneklem grubunun %76,8'i programda yer alan bazı konuların örnek işlenişlerinin dersin planlamasından değerlendirilmesine kadar bütün öğretim aşamalarında öğretmenlere faydalı olduğunu düşünürken, %11,6' sı örnek ders işlenişlerinin faydalı olmadığı görüşündedir. %10,1 de bu konuda kararsız kalmışlardır

b) Öğretmen el kitabı ve DKAB öğretim kılavuzları

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %73,9'u programla birlikte hazırlanan DKAB Öğretim Kılavuzu, Öğretmenin El Kitabı gibi eserlerin günlük planlarını yapmalarında ve derslerini işlemelerinde yardımcı olduğunu, %14,4'ü ise bu eserlerin öğretmenlere günlük planlarını yapmalarında ve derslerini işlemlerinde yardımcı olmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerin %10,1'i de bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

3.3.6. Öğrenme-Öğretme Sürecinde Uyulması Gereken İlkeler

a) İlkelerin uygulanmasında ise çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır

Örneklem grubunun %33,3'ü eğitim-öğretim sürecinde programın uygulanması esnasında uyulması gereken ilkelere uyulmasında çeşitli sorunlarla karşılaştığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin %27,5'i ise bu konuda herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Deneklerin %26,1'i gibi büyük bir çoğunluğu da bu konuda kararsız kalırken, %13,0'ı da bu soruya cevap vermemiştir.

b) İlkeler arasında birbiriyle çelişen hususların bulunması

Çalışmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %42,0'ı DKAB dersi öğretimi ilkeleri arasında birbiriyle çelişen hususların bulunmadığını, %30,4'ü de bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir. Deneklerin %17,3'ü ise DKAB öğretimi ilkeleri arasında birbiriyle çelişen hususlar olduğu görüşündedir. %10,1'i de soruyu cevapsız bırakmıştır.

İlkeler arasında çelişen hususların olduğunu belirtenlerin oranının düşük çıkması, program açısından olumlu bir gelişmedir. 1982 yılında kabul edilen DKAB öğretim programının ilkelerinde bulunan çelişkiler, 2000 yılında hazırlanan bu programla büyük ölçüde giderilmiştir.

3.3.7. Sure ve Dua Öğretimi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Araştırmaya katılan DKAB öğretmenlerinin %60,9'u namaz sure ve dualarının öğretiminde çeşitli sorunlarla karşılaştığını, %34,8'i ise öğretim sürecinde konuyla ilgili herhangi bir sorunla karşılaşmadığını belirtmiştir. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı ise 2,9'dur.

Öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde, sure ve dua öğretiminde karşılaştıkları problemleri şöyle sıralamışlardır:

- Sure öğretiminin ders saati içerisinde olması,
- Öğrencilerin Arapça bilmemesi nedeniyle telaffuzda zorluk çekmeleri,
- Sınıf disiplinin bozulması,
- Öğretmenin sure öğretiminde ezberletme dışında farklı yöntemleri kullanmayışı ve bunlara bağlı olarak öğrencilerin derse karşı ilgisiz tutum sergilemeleridir

3.4. Öğretmenlerin Programın Ölçme-Değerlendirme Boyutuna Yönelik Görüşleri

Bir öğretim programının en son aşaması "değerlendirme süreçleri"dir. Bir öğretim faaliyetinin sonunda "ne kadar öğrettik" sorusu cevabı verilmesi gereken bir sorudur.

Belli bir öğrenci grubu için hazırlanıp uygulamaya konulan programın öğretim hedeflerinin kazanılma düzeylerinin tespitine yönelik etkinliklere ölçme değerlendirme etkinlikleri denir. Programın hangi öğelerinde nasıl bir değişme yapılacağını tespiti öğretme durumlarında kullanılan öğretim yöntemlerinin etkiliğinin nasıl arttırılacağını belirlenmesi, eksiklik, yanlışlık ve güçlüklerin ortaya çıkarılması ölçme ve değerlendirme teknikleri ile mümkün olmaktadır. Kısaca öğrenci davranışlarında istedik değişme olup olmadığını ölçme ve değerlendirme teknikleri ile anlayabiliriz. (Fidan, 1996:22)

Uygulanan Değerlendirme Yöntemlerinin Amaçları Ölçme Düzeyi

a) Uygulanan Değerlendirme Tekniklerinin Amaçların Kazanılma Durumunu Ölçme Düzeyi

DKAB öğretmenlerinin %52,1'si uygulanan değerlendirme teknikleriyle programda hedeflenen amaçlara ulaşıp-ulaşmadığını tam olarak ölçülemediğini düşünmektedir. Uygulanan değerlendirme teknikleriyle hedeflenen amaçlara ulaşıp-ulaşmadığını tam olarak ölçülebilmektedir şeklinde düşünenlerin oranı %28,9'dur. Bu konuda kararsız olduklarını belirtenlerin oranı da %17,4'tür.

b) Değerlendirmede Kullanılması Gereken Ölçüt

Örneklem grubunun %89,8'i amaçlara ulaşıp- ulaşmadığını ölçmede kullanılması gereken temel ölçütün, bilgilerin yanı sıra okul içi ve dışı davranışların değerlendirilmesi olması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin %4,3 bu konuda kararsız olduklarını belirtirken, %2,9'u da bu görüşe katılmadıkları belirtmişlerdir.

Tavukçuoğlu tarafından yapılan araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin %46,15'i programda hedeflenen amaçlara ulaşıp ulaşmadığını ölçmede kullanılması gereken temel ölçütün gerekli bilgilerin yanı sıra okul içi ve dışı davranışlar olması gerektiğini ifade etmişlerdir. (Tavukçuoğlu, 1998:132)

SONUÇ VE ÖNERİLER

2000 yılında uygulamaya konulan İlköğretim DKAB Öğretim Programının öğelerinde görülen yetersizlikleri belirlemeyi ve değerlendirmeyi hedefleyen araştırma, Isparta merkez ve ilçelerinde, MEB'na bağlı resmi-özel ilköğretim okullarında görev yapan DKAB öğretmenleriyle sınırlandırılmıştır. Araştırmada da görüleceği üzere, İlköğretim DKAB öğretim program uygulamalarında görülen yetersizlikler ve sorunlar, programının amaç, konu, eğitim-öğretim süreçleri ve değerlendirme öğeleri çerçevesinde, öğretmenlerin görüş ve düşünceleri dikkate alınarak tespit edilmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Programın Amaçlarının Boyutlarına Yönelik Sonuçlar

DKAB dersi amaçların anlaşılabilirlik düzeyinin yüksek olduğu, genel amaçlarının "genel amaçların bireysel, toplumsal, ahlaki, kültürel ve evrensel" açılardan daha ayrıntılı belirtilmesinin dersin amaçlarına ulaşılmasında etkili olduğu görülmüştür. Muhtevanın amaçları gerçekleştirilecek bir yeterliliğe sahip olmadığı, buna bağlı olarak da

amaçların öğrenci davranışı kazandırma ve geliştirme yönünden yeterli olmadığı bulunmuştur. Dolayısıyla DKAB dersinin amaçlarının istenilen düzeyde gerçekleşmediği tespit edilmiştir. Amaçlarının gerçekleşmeme nedenleri öğretmenler tarafından, muhtevanın amaçlara ulaşmaya yeterince dönük olmaması, amaçların davranışa dönük olmaması okul, aile ve çevrenin derse karşı olan tutumu amaçların istenilen düzeyde gerçekleşmemesinde, eğitim araç gereç eksikliği ve haftalık ders saatinin yetersiz olması özel öğretim uygulanmayışı, amaçların iyi belirlenmemiş olması ve dersin diğer derlerle ve çevreyle bütünleşmemiş olması şeklinde sıralandığı görülmüştür.

Programın İçeriğinin Boyutuna Yönelik Sonuçlar

DKAB dersi öğretim programı içeriğinin programın hedefleriyle tutarlı olmadığı, içerik hazırlanırken ünite ve konuların sıralanışında aşamalılık ve önkoşul ilkesine dikkat edilmediği tespit edilmiştir. DKAB dersinde okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygunluk düzeyi hususunda; 4. ve 5. sınıflarda okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygun olmadığı, 6. ve 7. sınıflarda okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygun olduğu, 8. sınıflarda okutulan müfredatın öğrencilerin yaş düzeyine uygunluğunda genel ve kesin bir kanaatin oluşmadığı gözlenmiştir. 4. ve 5. sınıflar için okutulan müfredatın uygunluğu ile ilgili sonuçların oluşmasında derse branş öğretmenlerinin girmemesinin, 8. sınıfta okutulan müfredatın uygunluğu ile ilgili sonuçların oluşumunda son sınıfta Orta Öğretim Kurumlar Sınavına girecek olan öğrencilerin dersler arasında derecelendirme yapmalarının olumsuz etkisinin neden olduğu görülmüştür. DKAB dersinin içeriğinin amaç ve konu bakımından eski programa göre daha güncel olduğu fakat öğrencilerin beklentileri düzeyinde güncel olmadığı görülmüştür. Nitekim öğrencilerin dersin içeriğine olan ilgilerinin de yüksek olmadığı gözlenmiştir.

Programda, eski programdan farklı olarak "Cinler, Ruh Çağırma, Falcılık, Sihir ve Büyü, Şeytan ve Satanizm, Reenkarnasyon ve Ruh Göçü, Noel ve Yılbaşı, Mezhepler, Tarikatlar ve Cemaatler" gibi konuların yer almasının uygun olduğu fakat öğretme-öğrenme süreçlerinde konuların güncel olması nedeniyle öğretmenlerin bu konular hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmamaları, yöntem, araç-gereç kullanımı ve değerlendirme aşamalarında problemlerle karşılaşıldığı anlaşılmıştır.

İnanç ve ibadetle ilgili konuların azaltılarak DKAB dersinin içeriğinin daha çok vatandaşlık şuuru kazandırmaya yönelik hazırlandığı, buna bağlı olarak da öğretmenin programa güvenmediği gözlenmiştir.

İçeriğe eklenmesi ve içerikten çıkarılması gereken ünite veya konular olduğu, programda gereğinden fazla tekrar eden ünite veya konunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

Programın Öğrenme-Öğretme Sürecinin Boyutuna Yönelik Sonuçlar

Programın görsel yöntemlerden daha çok sözel yöntemlerin kullanılmasına uygun hazırlandığını düşünen öğretmenler, dersin öğretiminde daha çok öğretmen merkezli yöntem ve tekniklere başvurumaktadırlar. Dolayısıyla pasif durumda kalan öğrenciye dersin öğretiminde ve dersin sevdirilmesinde problemlerle karşılaştığı görülmüştür. Elde dilen bulgular ders işlenirken yeterli araç-gereç bulunamadığını fakat DKAB öğretmenlerinin de mevcut araç-gereçleri kullanmadıkları veya kullanmadıklarını ortaya koymuştur. Özellikle namaz sure ve duaların öğretiminde özel öğretim yöntemlerinin ve görsel araç-gereçlerin kullanılmamasından dolayı problemlerle karşılaştığı tespit edildi. Öğretmenler için hazırlanan Öğretmenin El Kitabı, DKAB Öğretim Kılavuzu, Ankara modeli adlı eserlerin öğretmenlerin günlük planlarını yapmalarında ve derslerini işlemelerinde yardımcı olduğu görülmüştür.

Programda eğitim-öğretim sürecinde programın uygulanması esnasında uyulması gereken ilkeler belirlenen ilkelerin uygulanmasında çeşitli sorunlarla karşılaştığı tespit edilmiştir.

Programın Ölçme-Değerlendirme Boyutuna Yönelik Sonuçlar

DKAB dersinde öğrenci başarısını ölçmede kullanılan ölçme-değerlendirme tekniklerinin programda hedeflenen amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığını ölçmede yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Başvurulan değerlendirme teknikleri ile öğrencilerin sadece bilişsel öğrenmelerinin ölçülebildiği görülmüştür. Programda hedeflenen amaçlara ulaşılıp ulaşılmadığını ölçmede kullanılması gereken temel ölçüt gerekli bilgilerin yanı sıra okul içi ve dışı davranışlar olması gerektiği gözlenmiştir.

Sonuç olarak, programın uygulayıcısı olan DKAB öğretmenleri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programının fonksiyonel ve uygulanabilirliği üzerinde genelde olumsuz düşünmektedirler. Dolayısıyla DKAB öğretim programının başarılı olabileceğine güvenmemektedir. Çünkü elde edilen veriler DKAB öğretmenlerinin programa güvensizlik duyduklarını ve eğitim-öğretim sürecinde programın uygulanmasında bu önyargıları neticesinde hareket ettiklerini ortaya koymuştur.

Öneriler

Bir öğretim programının çağdaş yöntemlerle hazırlanmış olması demek, onun başarıyla uygulanacağı ve iyi sonuç vereceği anlamına gelmez. Öğretim programı o güne kadar o alanlarda uygulana programlara temel alan görüşlerden farklı görüşlerle hazırlanmışsa, gerek araç-gereç gerekse yöntem ve uygulama yönünden bir takım yenilikler getirdiğini iddia ediyorsa, öğretmenlerin bu yeni programı uygulayıp anlayabilecekleri bir seviyeye

getirilmesi gerekmektedir. Bu da öğretmenlere yönelik düzenlenecek hizmet-içi eğitim faaliyetlerinde programın tanıtılması ve öğretmenlerin, programın ve günümüzün şartlarının gerektirdiği seviyeye getirilmesi ile mümkün olacaktır.

DKAB öğretim programı ile ilgili öğrencilerin, velilerin, eğitim uzmanlarının ve konuyla ilgili resmi ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alındığı daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretimi ile ilgili, özel öğretim yöntem ve teknikleri geliştirilmelidir. Bu yöntem ve tekniklerin nasıl kullanılabileceği ile ilgili olarak öğretmenler hizmet-içi eğitim faaliyetleri ile desteklenmelidir.

Mevcut DKAB ders programındaki konular gözden geçirilmeli ve öğrencilerin seviyelerine uygun olarak yeniden düzenlenmelidir. İlgililerin görüşleri doğrultusunda programdan fazlalıklar çıkarılmalı ve eksik konular ilave edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Alakan, C. ve Kurt, M, *Özel Öğretim Yöntemleri Disiplinlerin Öğretim Teknolojisi*. Anı Yayıncılık, Ankara, 1998.
- Arsal, Z, *Program Geliştirme Sürecinde İhtiyaç Analizinin Yeri ve Nasıl Yapıldığına İlişkin Program Geliştirme Uzmanlarının Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998
- Arslan, M, *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri*, Milli Eğitim Dergisi, Sayı. 146, MEB Yayınları, Ankara: 2000
- Aydın, Z. *İlköğretim İkinci Kademesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programındaki Amaç ve Konuların Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi*, İslâmî Araştırmalar, Cilt:13. Sayı:1, s.5-25, Ankara 2000.
- Ayvaz, Z, *Eğitim Programları ve Unsurları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Demirel, Ö, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme: Öğretme Sanatı*, PegemA Yayıncılık. Yedinci Baskı, Ankara 2004.
- Diptaş, N. *İlköğretim Okullarının 1. Kademesindeki Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Program. Öğretmen ve Öğrenci Açısından Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. 1998.

- Doğan, R. ve Tosun, C, *İlköğretim 6-7 ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2003
- Erdem, E. *Program Geliştirmede Yapılandırıcılık Yaklaşımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Erden, M. *Eğitimde Program Değerlendirme*. Anı Yayıncılık, Ankara:1998
- Fidan, N. *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 1996.
- Gözütok, D, *Türkiye'de Program Geliştirme Çalışmaları*, Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 160, s.44-64, 2003.
- Hesapçıoğlu, M, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Beta Yayıncılık. İstanbul 1998.
- Hızal, A, *Programlı Öğretim Yönteminin Etkenliği "Karşılaştırmalı-Uygulamalar-Araştırma"*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. Ankara. 1982.
- Kaptan, S, *Bilimsel Araştırma Teknikleri*. Rehber Yayıncılık, 1973.
- Karakaya, Ş, *Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yönelimler*, Asil Yayıncılık, Ankara 2004.
- Korkmaz, M, *İlköğretim DKAB Programının Eğitimde Program Geliştirme Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Kurak, İ. *Lise DKAB Programının Değerlendirilmesine İlişkin Ankara İl Merkezinde Bulunan Alan Öğretmenleri ve Öğrencilerinin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1987.
- Küçükahmet, L, *Eğitim Programları ve Öğretim-Öğretim İlke ve Yöntemleri*, 8.Baskı. Gazi Kitabevi, Ankara 1997.
- Küçükahmet, L, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, 11. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara 2000.
- Özdemir, Ş, *Orta Öğretimde DKAB Derslerinde Öğretmenlerin Yardımcı Ders Araç ve Gereçleri Kullanma Durumu*, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları, Kayseri 1998.
- Özyürek, M, *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Temelleri ve Geliştirilmesi*, Kök Yayıncılık, Ankara 2004.
- Tan, Ş ve Erdoğan, A, *Öğretim Planlama ve Değerlendirme*, Pegem-A Yayıncılık, Ankara 2004.
- Taşdemir, M, *Eğitimde Plânlama ve Değerlendirme*, Ocak Yayınları, Ankara 2003.

- Taştekin, O, *Öğretmen ve Öğrencilere Göre DKAB Ders Müfredatları (İlköğretim 6-7-8)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. 1994.
- Tavukçuoğlu, M, *DKAB Öğretim Programının Genel İlkeleri Arasında Görülen Bazı Çelişkiler*, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu, İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları, Kayseri 1998.